

SELECTIVITAT ONLINE

Centre d'estudis Progressa

1 Sons i lletres del català

Fonètica (I)

- **Fonema**

- unitat fonològica més petita desproveïda de significat que permet obtenir paraules diferents;
- representació de l'expressió d'un so en un context de llenguatge oral.

/d/: dau — /p/: pau — /k/: cau

- **Fonologia**

- estudi de les funcions dels **fonemes**.

- **Fonètica**

- estudi dels **sons** d'una llengua a partir de les diferències que hi ha a l'hora d'articular-los i produir-los.

[p] de plau — [b] de blau

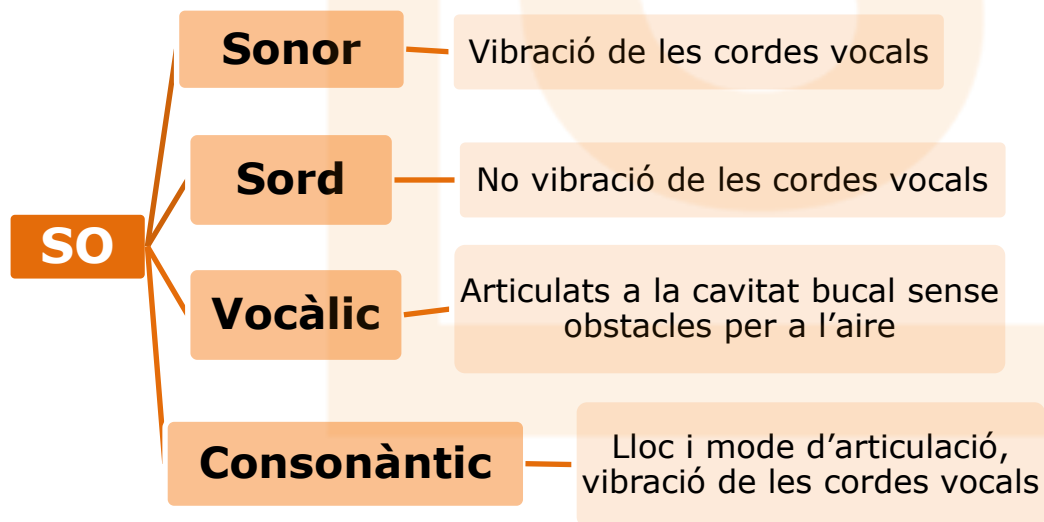
- **So**

- realització pràctica dels fonemes que s'obtenen a partir d'una determinada intervenció dels òrgans que participen en l'aparell fònic.

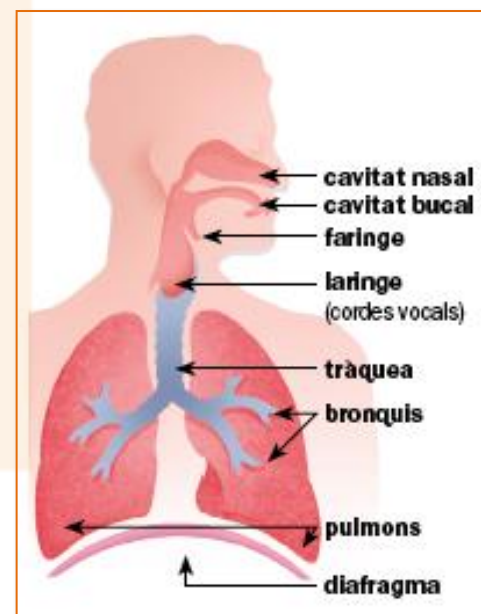
Sons i grafies

GRAFIA	SONS	EXEMPLES	GRAFIA	SONS	EXEMPLES	GRAFIA	SONS	EXEMPLES
a	[a]	tall	gu	[g]	guerra	qu/quà	[kw]	quaranta
	[ə]	cara	(l)g	[tʃ]	maig, mig	r	[r]	arruga
b	[b]	barca	tg/tj	[dʒ]	platja/tges		[ɾ]	aresta
	[p]	cub	i	[l]	fill	s/ss/sc	[s]	assassí escenari
[β]	obert	[ʎ]		mai, iode	[z]		rosa	
c	[k]	col	j	[ɟ]	jove	ts	[ts]	potser
	[s]	cel	l	[l]	laboral	t	[t]	terra
ç	[s]	força	ll	[ʎ]	lloca	u	[u]	una
cc	[ks]	acció	m	[m]	molla		[w]	neu, seuen
d	[d]	dau		[ɱ]	pàmfila	v	[v],[b]	vida
	[ð]	oda	[n]	neu	[β]		avis	
	[t]	quietud	n	[ɲ]	angle	w	[w]	whisky
[e]	herba	[m]		canvi	[v],[b]		wagnerià	
e	[ɛ]	cel	[ɱ]	infermer	x	[ʃ]	xauxa	
	[ə]	mare	ny	[ɲ]		nyap	[ks]	excursió
f	[f]	font	o	[o]		carbó	[gz]	examen
g	[g]	gas		[ɔ]	home	lx	[ʃ]	calalx
	[ɣ]	rega		[u]	cosia		tx	[tʃ]
	[ɟ]	girafa	p	[p]	omple	z	[z]	zero, onze
	[k]	llarg	qu	[k]	química	tz	[dʒ]	dotze

La producció dels sons

L'aparell fònic

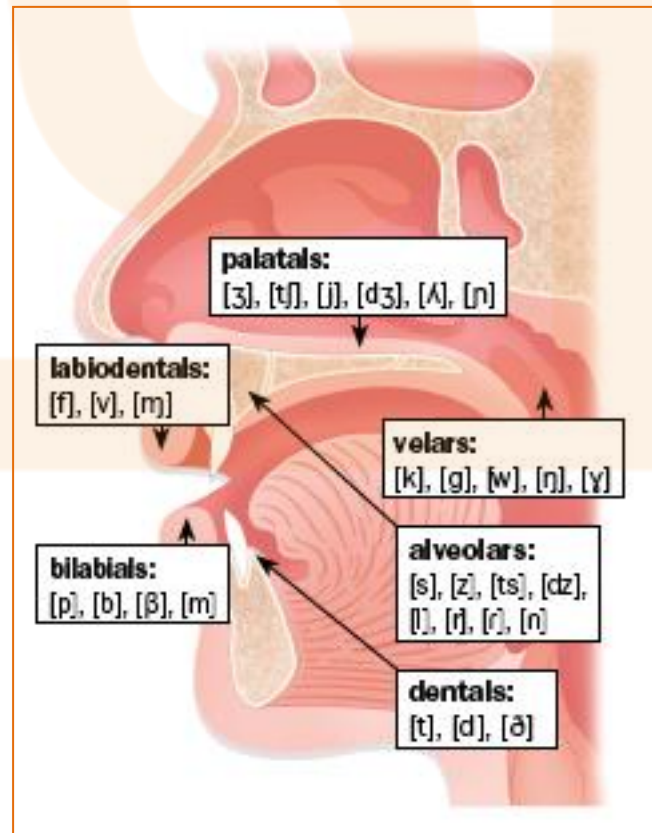
L'articulació dels sons vocàlics

- **Lloc d'articulació**
determinat per la posició del dors de la llengua: acostant-se o allunyant-se horitzontalment cap endavant o cap endarrere de la cavitat bucal.
- **Grau d'obertura**
posició del dors de la llengua: acostant-se o allunyant-se verticalment del paladar.

VOCALS		LLOC D'ARTICULACIÓ					
		Anteriors		Centrals	Posteriors		
GRAU D'OBERTURA	Tancades	[i]					[u]
	Mitjanes tancades		[e]			[o]	
	Mitjana			[ə]			
	Mitjanes obertes			[ɛ]		[ɔ]	
	Oberta				[a]		

L'articulació dels sons consonàntics

El punt d'articulació

Articulació dels sons consonàntics

El mode d'articulació

SONS CONSONÀNTICS		MODE D'ARTICULACIÓ											
		OCCLUSIUS		FRICATIUS		AFRICATS		APROXIMANTS		LIQUIDS		NASALS	
		Sords	Sonors	Sords	Sonors	Sords	Sonors	Espirants	Vocàlics	LATERALS	RÒTICS		
								Sons	Sons		Bategant	Vibrant	
		Sords	Sonors	Sords	Sonors	Sords	Sonors	Sons	Sons	Sons	Sons		
PUNT D'ARTICULACIÓ	BILABIALS	[p] pal	[b] bata					[β] sabata sobre					[m] mà
	LABIODENTALS			[f] foc	[v] val								[ɱ] inflar àmfora
	DENTALS	[t] toc	[d] dau					[ð] odi quadre					
	ALVEOLARS			[s] sac cel cançó	[z] casa zero onze	[ts] potser	[dz] dotze			[l] litre	[ç] cara pebre	[r] rosa arròs arma	[n] nen
	PALATALS			[ʃ] xec pelx	[ʒ] joc gent	[tʃ] cotxo raig	[dʒ] formatge platja		[j] iode mal felen	[ç] llac coll rella			[ɲ] nyap any bunyol
	VELARS	[k] casa queixa	[g] gota guix angle					[ŋ] farigola regle	[w] teula quadre seuen				[ŋ] sang angle conco

El verb

La morfologia verbal

Les conjugacions verbals

camin + en

lexema o radical

morfema

- de persona: 3a
- de nombre: plural
- de temps: present
- d'aspecte: imperfectiu
- de mode: indicatiu

Vocal temàtica: vocal pròpia de cada conjugació que es troba en la desinència de l'infinitiu i en moltes formes conjugades del verb: *portar, rebre, servir*.

- 1a conjugació: **-ar** (*caminar, formar...*)
- 2a conjugació: **-er o -re** (*saber, témer, creure...*) i **-r** (*dir, dur, fer*)
- 3a conjugació: **-ir** (*dormir, servir...*)

Les irregularitats verbals

Canvis ortogràfics de consonant al lexema

alternança ortogràfica	exemple	davant de e, i	en els altres casos
c/ç	començar	comen <u>ç</u> em, comen <u>ç</u> i	comen <u>ç</u> aves
g/gu	pregar	preg <u>u</u> es, preg <u>u</u> i	preg <u>u</u> ava
j/g	menjar	meng <u>e</u> u, meng <u>e</u> i	men <u>j</u> o
ç/qu	trencar	tren <u>q</u> uem, tren <u>q</u> uis	tren <u>ç</u> a
gu/gû	enaiguar	enaig <u>u</u> em, enaig <u>u</u> i	enaig <u>u</u> aré
qu/qû	obliquar	obl <u>iq</u> uem, obl <u>iq</u> uis	obl <u>iq</u> uava

Alternança de vocals al lexema

- **néixer, treure, jeure** (i els seus derivats): **naixerà, trauríem, jaient...**
- **collir, cosir, escopir, sortir** i **tossir**: **collirà/cuso, escopia/escup, sortirem/surten...**
- **poder** i **voler**: **puc, pugui, puguem, pugueu...; vull, vulgui, vulguem, vulgueu...**
- **eixir**: **ixo, ixes, ix, ixen...**
- **tenir** (*tinc, tenim, tinguéis...*); **fer** (*fa, fem, feu, farem, fes, facis...*).

Verbs amb lexema velar

1a persona present d'Indicatiu	Present de subjuntiu	Imperfet de subjuntiu	Passat simple d'Indicatiu	Algunes persones de l'Imperatiu
moc	mogui moguis mogui moguem mogueu moguïn	mogués moguessis mogués moguéssim moguéssiu moguessin	moguí mogueres mogué moguérem moguéreu mogueren	mou mogui moguem mogueu moguïn

Verbs amb lexema acabat en diftong (-u)

- Canvia a **v**: **moure** / **movia**, **movent** (*beure, deure, escriure, ploure, viure, viure...*)
- En altres verbs (*seure, treure, creure, veure, jeure...*) es transforma en **i**: **caure** / **caigués**, **caient**
- En altres verbs (*coure, cloure, plaure, raure...*), la **u** desapareix: **riure** / **rient**.

Vocal eufònica a la terminació

dorm - o -> *dormo*
dorm - s -> *dorms*
dorm - Ø -> *dorm*

ompl - o -> *omplo*
ompl - s (-> *ompls*) -> **omples**
ompl - Ø (-> *ompl*) -> **omple**

Gerundis i participis irregulars

Infinitiu	gerundi	participi	Infinitiu	gerundi	participi
absoldre	absolent	absolt	fondre	fonent	fos
admetre	admetent	admès	haver (1 hora)	havent	hagut
atendre	atenent	atès	imprimir	imprimint	imprès
aparèixer	apareixent	aparegut	jeure	jaient	jagut
aprendre	aprenent	après	merèixer	mereixent	merescut

Les irregularitats i conjugacions

Verbs de la primera conjugació

Els verbs irregulars d'aquesta conjugació són **anar**, que presenta diversos lexemes: *aniré, vagi, vas...*; i **estar**, que presenta lexema velar i es conjuga com si fos de la segona conjugació.

Verbs de la segona conjugació

- verbs acabats en *-èixer*: a més del lexema pur, tenen lexema velar: *coneix, conegui*.
- verbs acabats en *-ldre, -ndre i -ler*: a més del lexema pur, presenten una versió del lexema amb **d** epentètica i una altra amb arrel velar: *aprenia, aprendré, aprenc*.
- verbs amb lexema acabat en diftong: a més del lexema pur i el velar, tenen una altra variant resultat de la transformació del diftong: *mou, mogui, movia*.

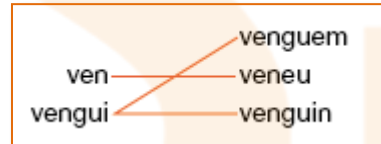
Verbs de la tercera conjugació

- La majoria de verbs són incoatius, **-eix**: *servir, agrair...*
- Segueixen el model pur, com *dormir (dormo)*: *sortir, sentir, omplir, obrir, ajupir, cosir, tossir, eixir, fugir, morir, pudir, munyir, retrunyir...*, i els seus compostos, com *pressentir, ressentir, descosir* (però no *assentir* i *dissentir*, que segueixen el model incoatiu: *assenteixo i dissenteixo*).
- En alguns verbs, coexisteixen les dues formes (*mentir, lluir, consumir* o *resumir*, per exemple), i el diccionari n'ofereix aclariments.

Quins passos s'han de seguir per fer l'anàlisi morfosintàctica?

1. Identificació de les **categories gramaticals**
2. Identificació del **nucli del subjecte** i del **nucli del predicat**
3. Identificació dels **elements** que acompanyen el nucli del subjecte
4. Identificació dels **complements verbals**
5. Identificació de la **relació** entre els complements

L'imperatiu dels verbs amb lexema velar

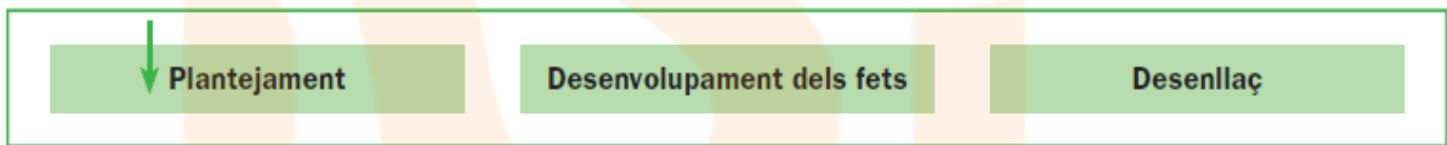

Les perífrasis verbals

Tipus	Estructura
Obligació	<i>haver de</i> + infinitiu; <i>caldre</i> + infinitiu
Probabilitat	<i>deure</i> + infinitiu
Possibilitat	<i>poder</i> + infinitiu
Ponderació i culminació	<i>arribar a</i> + infinitiu
Imminència	<i>anar a</i> (en passat) + infinitiu; <i>estar a punt de</i> + infinitiu
Inici de l'acció	<i>començar a</i> + infinitiu; <i>arrençar</i> + infinitiu
Final de l'acció	<i>acabar de</i> + infinitiu
Durativa (reiterativa, repetitiva, continuativa)	<i>tornar a</i> + infinitiu; <i>estar</i> + gerundi; <i>anar</i> + gerundi; <i>continuar</i> + gerundi; <i>seguir</i> + gerundi

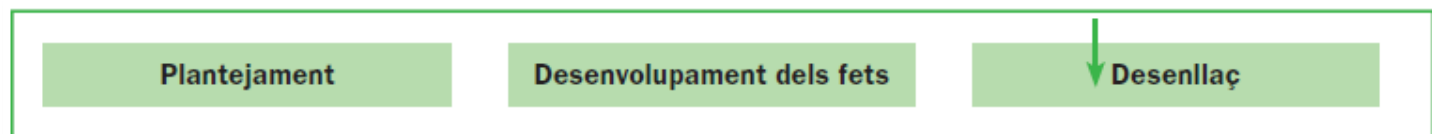
Ab ovo

In media res

In extrema res

Pautes per al comentari lingüístic

